

36. MOL., XIX-B-1-C 70.127/1946.
37. Meg kell említenünk, hogy a már fentebb említett kisebbségi kódex, melyet a székely autonómiatervezettel egy időben készítettek, mindenképp reálisabb megoldásnak tűnt, már csak azért is, mert az angol külügyminisztériumban 1946 júniusában valóban fölvetették annak a lehetőségét, hogy a román békeszerződésbe felvegyenek egy kisebbségvédelmi cikkeyt is.

Szerződés*

az ismét Romániához csatolt Erdélyben élő nagyszámú magyar kisebbség tömören lakó egy része javára a régi ú. n. Székelyföldön biztosított önkormányzatról, amúgy az Egyesült Nemzetek ama Hatalmai között, amelyek az Egyesült Nemzetek Szervezete Biztonsági Tanácsának állandó tagjai, úgy mint a Kínai Köztársaság, Franciaország, a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége, Nagybritannia és Északírország Egyesült Királyság, az Amerikai Egyesült Államok, egyrésztől, és Magyarország és Románia között, másrésztől,

aláíratott.....ban, az 194.. évi ..... hó .....napján.

Bevezetés

A Kínai Köztársaság, Franciaország, a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége, Nagybritannia és Északírország Egyesült Királyság, az Amerikai Egyesült Államok, mint az Egyesült Nemzetek ama Hatalmai, amelyek az Egyesült Nemzetek Szervezete Biztonsági Tanácsának állandó tagjai egyrésztől, és Magyarország, mint területeket és saját fajbéli népeket nagy számban veszített, és Románia, mint nagyszámú és részben tömören együttélő magyar lakossággal gazdagodott ország, másrésztől;

Szemük előtt tartva a nemzeti kisebbségek hatékony és kielégítő nemzetközi védelmének nagy jelentőségét általában és különösen a Duna-völgye nemzetiségileg oly kevert részeiben mind a béke fenntartásának, mind a népek együtt élhetőségének és boldogulásának szempontjából, amivel mint követelő

szükségességgel igyekezik a maga részéről újból és ismételten máris számolni a Romániával .....-ban a mai napon aláírt általános kisebbségvédelmi szerződés;

* A közölt tervezet eredeti példánya a Magyar Országos Levéltárban található, 1946/KÜM XIX-B-1-C 70.127/1946. jelzet alatt. Közlésünk betűhíven adja közre a dokumentumot. Egyes esetekben, ha nyilvánvalóan rosszul adták meg az illető helység nevét, szögletes zárójelben, dőlt betűvel közöljük a helyes helységnevet. Egy esetben a szövegrész olvasata bizonytalan, ezt *-gal jelöljük.

Tekintetbe véve annak a szerződésnek az összes, a bevezető részben részletesen kifejtett indokait, és különösen [az] 55. és 56. cikkeinek kikötéseit, amelyek egy vegyes népességű államban oly nagyszámú nyelvi kisebbségeknek, amelyek egy összefüggő területen összefüggően nagyobb sűrűségben élnek, önkormányzatot óhajtanak adni, és ami kétségtelenül fennáll Erdély magyarjait illetőleg, akik századokon át itt önálló fejedelemséget alkottak, akiknek száma ma is eléri itt a másfél milliót, s akiknek több mint egyharmada 75-92%-os népsűrűségben él a régi, ún. Székelyföldön, amelynek területi önállósága hosszú évszázadok után a XIX. század második felében szakadt csak meg;

Tekintetbe véve azt a tényt is, hogy már a Romániával Párizsban 1919. december 9-én kötött korábbi kisebbségvédelmi szerződés is II. cikkében e székely területen a magyarok javára autonómia létesítését írta volt elő, aminek létesítésére azonban Románia több mint húsz éves uralma alatt nem talált alkalmat, ami viszont többek között egyik okozója volt Erdély magyar lakossága elégedetlenségének, mígnem Erdély, e régi magyar tartomány, nemrég Magyarország és Románia között megosztás tárgyát képezte volt egy nemzetközi bírósági határozattal, amely azonban legutóbb semmisnek nyilvánított és ehelyett az előbbi állapot állíttatott vissza és az Egyesült Nemzetek rendelkezése folytán Románia ismét kizárólagos ura lett egész Erdélynek és mind a másfélmillió magyar visszakerült román uralom alá;

Elhatározták, hogy a Székelyföldnek nevezett területen az erdélyi magyarok, illetve annak egy része javára autonómiát szerveznek egy nemzetközi okmányban, amelynek rendelkezései, míg egyrésztől mind Románia, mind az autonómia alaptörvényei közé iktatandók, addig másrésztől az Egyesült Nemzetek Szervezetének garanciájába fognak vétetni azzal, hogy azoknak megváltoztatásai csak a Romániával .....ban a mai napon aláírt, fent már hivatkozott, általános kisebbségvédelmi szerződés 1. és 2. cikkeiben előírt módon lesznek lehetségesek;

Evégből kijelölték meghatalmazottjaikat, úgymint: .....

akik, miután kicserélték jó és kellő alakban talált meghatalmazásaikat, a következő kikötésekben állapodtak meg:

I. Az önkormányzat általános alapelvei

1. cikk.

Romániai kötelezi magát arra, hogy az erdélyi székelyek területét a 2. cikkben megjelölt határok között az alábbiak szerint autonóm tartományként szervezi meg.

2. cikk

Az erdélyi székelyek autonóm tartományának határai a következők:

Keleten a határok megegyeznek Csík vármegyének (judetul Ciuc) és Háromszék (Treiscaune) vármegyének 1914. évi keleti határaival. Délen a határ nyugat felé a régi 1914-es államhatárral megegyezően Brassó városának keleti határáig folytatódik. Innen a határ Brassó város keleti határa mentén északkeletnek tart akként, hogy Szász-Hermány és Prázsmár az önkormány-

zat területének határán kívül marad. Innen a határ az Olt folyó mentén északnyugatnak tart Hidvég és Földvár községek között, Szászmagyaróstól északra Apáca és Datk községet az önkormányzat területéhez kapcsolva. A határ ettől északra Udvarhely (Odorheiu) vármegye 1914-es nyugati határa mentén halad Alsórakos, [Székely]Zsombor, [Székely]Dálya, Petek, Újszékely, Hosszúfalu, [talán Szentterzsébet?], Magyarzsákod, Nagykend községeket az önkormányzat területén belül, [Homoród]Daróc, [Szász]Erked, Sárd községeket azon kívül helyezve. Ezután az önkormányzati területen belül hagyja az Udvarhely vármegye határa és Dicsőszentmárton (Dicio-Sintmartin) város között a Kis-Küküllő (Tirnavă-mica) mentén levő Egrestő, [Küküllő]Széplak, Bonyha, Mikefalva, Vámosgálfalva községeket. Innen a határ Dicsőszentmártont és Dombót is az önkormányzat területéhez kapcsolva, [Magyar]-Ózdtól és Csekelakától északnyugatra tart és [Maros]Nagylaktól keletre eléri a Maros (Mures) folyót. Innen a határ délnyugat felé kanyarodik a Maros mentén, de Marosújvárt, Gombást, és Nagyenyedet az önkormányzat területéhez kapcsolja. Ettől északra a határ visszakanyarodik, [Maros]Décsét az autonómiához kapcsolva és Felvinctől nyugatra (Vintul de sus) haladva, vonul északnyugati irányban, Mohácsot az autonóm területen kívül hagyva. Ezután Torockó (Trascau), Kövend és Várfalva községeket is az autonómiához kapcsolva, visszakanyarodik és Tordától északnyugatra vonul, Túr községet az autonóm határon belül hagyva. Ezután Ajtonytól északkeletre visszakanyarodik délkeleti irányba és Mezőcsány, Mezőzáh, Mezősályi, Mezőregőce [Mezőpágozca?], Mezőszűcs [Mezőrűcs], és Nagyerce községeket az autonómia határán kívül hagyva, keletre halad és innen kezdve Maros-Torda (Mures)-megye 1914-es határát követi. A határ mindenütt az egyes városok és községek jelenlegi közigazgatási határait követi.

3. cikk

Az autonóm területen tartományi illetékessége azoknak a román állampolgároknak van:

a/ akiknek 1930. szeptember 1-én az autonóm területen állandó lakásuk volt,

b/ akik maguk vagy akiknek valamely szülője az autonóm területen született és az önkormányzatnál a tartományi illetőségére igényüket bejelentik.

Kiskorú személyek tartományi illetőséggel az autonóm területen akkor bírnak, ha a törvényes atyjuk, ilyennek hiányában anyjuk az a/ [pont] alapján megszerezte a tartományi illetőséget, illetőleg megszerezte volna, ha életben lenne.

A b/ pontban előírt bejelentést a kiskorú helyett annak törvényes képviselője teszi meg.

Az erdélyi székelyek autonóm területén tartományi illetőséggel bíró személyek a román állam egész területén a román állampolgárokat megillető összes polgári és politikai jogokat gyakorolhatják. Az autonóm területen tartományi illetőséggel nem bíró személyek az autonóm területen ugyancsak gyakorolhatják a román állampolgárokat megillető összes polgári és politikai jogokat, azoknak a jogoknak a kivételével, amelyeket az alábbi cikkek kifeje-

zetten az autonóm területen illetőséggel bíró személyek részére tartanak fenn.

II. Az önkormányzat hatásköre

4. cikk

Amennyiben a jelen szerződés másként nem intézkedik, az autonóm területen is a törvényhozás joga a román államot, a kormányzati és közigazgatási teendők ellátásának joga viszont, ideértve a kormányrendelet alkotását is, az autonómiát is

E hatáskörök bármelyik oldalról való megsértése, vagy akár a román állam részéről a törvényhozásnak részletes rendelkezésekkel, akár az autonómia részéről a kormányzatnak magas elvű rendelkezésekkel túlságosan kiterjesztett mérvben [*sic!*], és az első esetben az autonómia, a második esetben a román állam jogos érdekeinek sérelmével való igénybe vétele [?] eseteiben a jelen szerződésben megállapított egyeztetési és esetleg hatásköri bíraskodási eljárásnak van helye az állam és az önkormányzat, mint ilyenek között.

5. cikk

Az önkormányzat hatáskörébe tartozik saját alkotmányának a jelen szerződés keretei között való megállapítása, illetve kiépítése, ideértve az autonóm törvényhozás, kormányzat és közigazgatás megszervezését, valamint a saját alkotmánya büntetőjogi biztosításáról való gondoskodást.

A jelen szerződés rendelkezései, minthogy azok az önkormányzat alaptörvényeként tekintendők, az önkormányzat törvényei közé becikkelyezendők.

Az autonóm terület lakosságának a tartományi és a helyi kormányzatokban való részvételét, beleértve a választójogot, továbbá az autonóm terület közigazgatási beosztását, a közigazgatási hatóságok és szervek megszervezésével együtt, minden fokon az autonómia szabályozza. Ugyancsak az autonómia szabályozza a jelen egyezmény keretein belül a tartományi illetőség kérdéseit, valamint nyilvántartását is

Az autonóm tartományi illetőséggel bíró személyek az autonómia szervei előtt teszik meg a nemzetiségi (anyanyelvi) hovatartozásuk és jogaik szempontjából esetleg szükséges nyilatkozatokat is. Általában a statisztikai adatgyűjtés joga az autonómia területén, bármily célú legyen is az, a végrehajtás tekintetében az autonómia jogkörébe tartozik.

6. cikk

Az autonómia közelebbi hatáskörébe tartozik mindenekelőtt a köznevelés, közoktatás, közművelődés és sport ügye, ideértve a kulturális és művészeti intézmények, színházak és mozgóképszínházak létesítését és fenntartását is. Ezekre vonatkozólag az autonómia az alábbiakból kitűnő korlátozásokkal, törvényeket, jogszabályokat alkothat és azokat ő hajtja végre.

Az iskolák tantervét és vizsgarendjét az autonómia szervei állítják össze és választják meg a használni kívánt tankönyveket, de a tantervet, vizsgaren-

det és tankönyveket jóváhagyás végett fel kell a román kormányhoz terjeszteniök. A román kormány az autonómia területen kívül működő megfelelő állami tanintézetekre előírt feltételeknél terhesebbeket az autonómia tanintézteinél sem követelhet. A román nyelvnek, mint tantárgynak tanítását legfeljebb olyan óraszámban követelheti, mint amilyenben az önkormányzati iskolák a magyar nyelvet, mint tantárgyat tanítják. Ha a román kormány az önkormányzatnak a jelen bekezdésben említettek tárgyában tett javaslatainak beérkezésétől számított 60 napon belül nem értesíti az önkormányzatot érdemi elhatározásáról, akkor a javaslatot véglegesen jóváhagyottnak kell tekinteni.

Az autonóm terület iskoláiban, beleértve bármely olyan vizsgát, amely a romániai egyetemekre és főiskolákra [való] felvétel feltétele, kizárólag az önkormányzat részéről kijelölt bizottságok előtt magyar nyelven történnek. Nem magyar anyanyelvűek szabadon választhatnak a magyar és román nyelv között.

Az autonóm terület román nyelvű lakosai részére minden községben, ahol gyermekeik száma a harmincat meghaladja, az ő nyelvükön tanító legalább egy elemi népiskoláról, az egész autonóm területen pedig legalább egy olyan középiskoláról kell gondoskodnia, amilyent a magyar nyelvű lakosok részére tartanak fenn.

7. cikk

A Székelyföldön honos egyházak, felekezetek jelenlegi kiváltságainak esetleges megváltoztatásához az autonómia beleegyezése szükséges. Az autonómia területén levő egyházak lelkeszei jövedelmének kiegészítésére vonatkozó kérdések az autonómia hatáskörébe tartoznak. A görögkath. és orth. egyházakat érintő szabályokat azonban a román kormány beleegyezése nélkül nem változtathatja a róm. kath. és protestáns egyházakra vonatkozóknál hátrányosabbakra.

8. cikk

Az első és másodfokú büntető és polgári bíróságok és vádhatóságok, valamint büntetőintézetek szervezése az autonómia hatáskörébe tartozik. Az autonóm bíróságoktól az állam legfelsőbb bíróságai elé vihetők mindazon ügyek, amelyeket az állam egész területén érvényes szabályok szerint a legfelsőbb bíróság elé lehet vinni. A vádhatóságoknak a román kormány a székelyföldi tárcanélküli miniszter közbenjöttével [sic!] utasítást adhat.

Polgári és büntetőügyekben a bíraskodást harmadfokon az erdélyi székelyek autonóm területére nézve is a román semmítőszék látja el, amelynek kebelében azonban külön tanácsok szervezendők az azon ügyekben való ítélethozatalra, amelyekben alsóbb fokon az autonóm területen bíróságok hoztak ítéletet. E tanácsok tagjaivá többségükben olyan bírák nevezendők ki, akik előzőleg az autonóm területen működő bíróságok tagjai voltak, az autonóm területen illetőséggel bírnak és a magyar nyelvet mind szóban, mind írásban tökéletesen bírják. Ezen tanácsok előtt magyar nyelven lehet tárgyalni s hozzájuk magyar nyelven lehet beadványokat beadni. Ezek az autonóm törvényeket is alkalmazni kötelesek.

9. cikk

Az anyagi büntetőjog szabályainak megállapítása az autonómia területére kiterjedően is állami jog ugyan, de az autonómia védelmére és az autonóm hatáskörbe tartozó ügyekben az önkormányzatnak is joga van saját területére érvényes szabályokkal egyes cselekményeket bűncselekményekké, vagy kihágássá nyilvánítani.

A büntető eljárás szabályozása is az állam hatáskörébe tartozik azzal a megszorítással, hogy az autonóm terület lakosainak [az] autonóm területen vagy az autonómia ellen bárhol elkövetett bűncselekményeit a rendes autonóm bírászkodás elől elvenni nem lehet.

Az első fokon autonóm területen lévő bíróságoktól elítélt személyeken a büntetést az autonómia felügyelete alatt lévő szervek hajtják végre.

10. cikk

A magánjog az állam törvényhozásának hatáskörébe tartozik, azonban
a/ az öröklési jog,

b/ a családi jog a házasság megkötésére és felbontására vonatkozó szabályok kivételével,

c/ a bérletre és haszonbérletre vonatkozó jogszabályok,

d/ a telekkönyvre vonatkozó jogszabályok az önkormányzat hatáskörébe tartoznak, továbbá

e/ az önkormányzat állapítja meg a kereskedelmi társaságok kivételével a jogi személyek létesítésének és elismerésének feltételeit s azok meglétét a kereskedelmi társaságoknál is az autonómia szervei igazolják.

11. cikk

A kizárólag autonóm hatáskörbe eső ügyekre nézve az önkormányzatnak joga van a legfelsőbb fokon ítélkező közigazgatási bírászkodást szervezni. Az autonóm területen az állami szervek részéről intézett közigazgatási ügyekben a közigazgatási bírászkodást a román állam illetékes szervei intézik. A 8. cikk 2. bekezdésének rendelkezése a közigazgatási bírászkodást a román államban legfelsőbb fokon ellátó szervre is megfelelően alkalmazandó azzal, hogy az autonóm terület ügyeiben illetékes tanácsok tagjaivá csak olyan bírák, illetve közigazgatási tisztviselők nevezhetők ki, akik előzőleg az autonóm területen működő bíróságok bírái, illetve közigazgatási hatóságok tisztviselői voltak.

12. cikk

Az egyrésztől az autonóm bíróságok, illetve közigazgatási hatóságok, másrésztől az autonómián kívüli román bíróságok, illetve közigazgatási szervek közötti hatásköri összeütközések ügyében felerészben az előbbi cikk szerint az autonóm területre vonatkozó ügyekben ítélezésekre megalakított tanácsoknak autonóm tartományi illetőségű, felerészben a megfelelő legfelsőbb román ítélkező szervek többi tagjaiból a király részéről történő kijelöléssel alakított és a román semmítészék elnökének vezetésével működő különleges tanács ítélezik.

13. cikk

Az előző cikkben említett tanács ítélkezik az országos és önkormányzati hatáskörök között a 4. cikk értelmében előállható összeütközések esetében is

E bíraskodás megindítása vagy az állam miniszterelnökének, vagy az önkormányzat kormányzójának panasza alapján történhet.

A bíraskodás útjára való lépés előtt azonban ez összhang helyrehozását előbb az autonómia ügyeivel foglalkozó tárcanélküli miniszter, ha ennek nem sikerül, a román országgyűlés és az önkormányzat tartománygyűlésének 5-5 tagjából álló küldöttség egyezkedéssel kíséri meg.

14. cikk

A hadkiegészítési intézkedéseket az önkormányzat szervei hajtják végre. Hadműveletek esetét kivéve, az önkormányzat szervei intézik [a] nem katonai személyek vagyontárgyainak katonai célra történő igénybevétele is

A székelyföldi illetőségűek katonai szolgálatára és az ottani vagyontárgyak igénybevételeire vonatkozó szabályok nem lehetnek terheesebbek a Románia egyéb részeire vonatkozóknál.

A román kormány az autonóm tartományi illetőséggel bíró katonai személyeket együttesen osztja be katonai alakulatokba és ezek kiképzése s vezénylete anyanyelvükön történik. Ezek lehetőleg a Székelyföldön állomásoznak. Az ilyen alakulatoknál működő szolgálati ágakhoz lehetőség szerint olyan személyeket kell beosztani, akik autonóm tartományi illetőségűek. Gondoskodni kell arról, hogy az autonóm tartományi illetőségűeket olyan arányban osszák szét az összes fegyvernemek és szolgálati ágak között, mint ahogy az autonóm területen kívülieket szétosztják. A székelyföldiekből össze tevődő alakulatok tagjai a székely címet viselhetik.

15. cikk

Állami hatáskörbe tartozik mind törvényhozási, mind közigazgatási vonatkozásban a vasút, posta, távközeledés, [sic!] külkereskedelem és devizagazdálkodás ügye. Ezeknek az ügyeknek az intézésére azonban a Székelyföldön külön közigazgatási körzeteket és szerveket kell létesíteni, illetve a külkereskedelem és devizagazdálkodás szerveinél az autonómia aránylagos képviselétéről gondoskodni kell.

A fenti rendelkezés nem gátolja az autonómiát abban, hogy helyi vasutak létesítését engedélyezze.

Ütügyekben és vízügyekben azonban csak a törvényhozás joga tartozik országos hatáskörbe.

Az önkormányzat rádióvevőkészülékek használatát is engedélyezheti, ezek díjait beszedheti és saját maga leadóberendezést létesíthet. Idegenforgalma előmozdítására az autonómia megfelelő szervezet létesíthet.

16. cikk

Az iparügyi közigazgatás körébe, ideértve a bányászati, és kohászati, úgyszintén villamosenergia-gazdálkodással kapcsolatos közigazgatást, továb-

bá az ipari, bánya kohóvállalatokban, valamint a villamosműveknél foglalkoztatott munkavállalókra vonatkozó munkaügyi igazgatás körében az egyébként az állam, a központi kormányhatóság, vagy más központi szerv, illetőleg ezek részéről megbízott szerv hatáskörébe utalt jogokat, az autonóm területen az önkormányzat, illetőleg a részéről kijelölt szerv gyakorolja.

A háziiparra vonatkozólag a törvényhozás joga az önkormányzatot illeti.

17. cikk

A földművelés (erdészet) körében az állat- és növényegészség-ügyi kérdések kivételével, az önkormányzatot illeti a törvényhozás joga.

18. cikk

Népjóléti vonatkozásban az önkormányzatot illeti a törvényhozás joga is, az általános szociális (pl. szegényügyi), a gyermekvédelmi, kisdédovási és társadalombiztosítási ügyek tekintetében. A társadalombiztosítási bíráskodás is az önkormányzat hatáskörébe tartozik.

19. cikk

A pénzügyek terén az önkormányzat törvényhozásának jogkörébe tartozik:

a/ az önkormányzat költségvetésének és zárszámadásának megállapítása,
b/ kölcsönöknek az önkormányzat, illetve szervei részére való felvétele,
c/ önkormányzati adók, közszolgáltatások [*sic!*] és egyéb jövedelmi források bevezetése.

Az önkormányzat kormányzati és közigazgatási hatáskörébe tartozik az országos pénzügyi törvények végrehajtása, ehhez képest az összes adók kivétele, kezelése és behajtása is

20. cikk

Az önkormányzat területén az államnak, valamint az állami érdekeltségeknek (önálló hatósági és jogi személyiségű pénztáraknak) ingatlanai és tartozékai, üzemei, vállalatai, érdekeltiségei és jogosítványai tekintetében a tulajdonjog, továbbá a természeti kincsek kihasználásának joga a jelen egyezmény becikkelyezésének napján az autonóm tartományra száll és ilyen tulajdonjogot vagy kihasználási jogot a román állam, illetve annak joga alapján bármely érdekeltség vagy önálló kezelésű szerv csak az autonómia hozzájárulásával szerezhet.

21. cikk

Az autonómia pénzügyi forrásai a következők:

a/ az autonómia területén a román törvényekben szabályozott módon beszedett közvetlen és közvetett adók, illetékek és díjak,

b/ a 19. cikk c/ pontjában említett önkormányzati adók, közszolgáltatások és jövedelmi források,

c/ a 20. cikk értelmében az autonómiát illető tulajdonjogokból és szanalási jogból eredő jövedelem,

d./ a tartomány részéről felvett kölcsönök,

e./ a román állam költségvetéséből az alábbi cikkek értelmében juttatott hozzájárulás.

22. cikk

Románia kötelezi magát arra, hogy az autonóm területen az autonóm kormányzat útján olyan mérvű beruházásokat eszközöl és az autonóm kormányzattal egyetértésben olyan gazdaságpolitikai intézkedéseket tesz, ideértve a külkereskedelemre vonatkozókat is, amelyek az autonóm terület gazdasági életének és pénzügyi teljesítő képességének az országos (erdélyi) színvonalra való emeléséhez szükségesek abból a célból, hogy a tartomány saját bevételi forrásaiból kiadási szükségleteit minél nagyobb mértékben fedezhesse.

A román állam, tekintettel arra, hogy az autonómia területével kapcsolatos pénzügyi bevételek egy része nem az autonómia szerveihez, hanem az állam szerveihez folyik (pl.: vámok, egyes közvetett adók), továbbá az autonómia pénzügyi teljesítőképességének fokozására is szükség van, az alábbiak szerint kiszámított hozzájárulást adja az autonóm tartománynak:

A román állami költségvetés kiadási előirányzatának összegét, beleértve a póthiteleket az Erdélyre és az államterület többi részére eső kiadásokra szét kell választani a két terület előirányzott egyenesadójának arányában. Az így Erdélyre jutó részt pedig lélekszám szerint az önkormányzat és a többi erdélyi terület között kell megosztani.

A román állam összes évi nyers bevételéhez hozzá kell adni az állami üzemek, önálló kezelésű pénztárak, vállalatok stb. tiszta bevételét, továbbá az önkormányzatnak a 21. cikk a/ és c/ pontjaiban említett bevételeket és le kell venni az egész államterület vasúti és postai bevételeit. Az így mutatkozó összegből az állam annyit köteles az autonómia részére juttatni, mint ahányad részét a Székelyföldön az előző évben szedett egyenes, nem önkormányzati adók az egész román állam területén az előző évben szedett hasonló adóknak kiteszik.

A fentiek szerint kiszámított arányszám nem lehet az autonómiára hátrányosabb annál az aránynál, amellyel saját lakossága az egész román államterület lakosságának számához viszonyul.

A hozzájárulás az autonómia önálló pénzügyi gazdálkodásának első egész vagy töredék évében nem lehet kisebb a román állam nyers bevételei és az állami üzemek, önálló pénztárak, vállalatok tiszta jövedelme összegének egyhuszad részénél.

A fenti hozzájárulást évi tizenkét részletben minden hó első felében kell az autonómia pénztárába befizetni.

23. cikk.

A román állam részéről a fenti cikk értelmében az önkormányzatnak adandó hozzájárulás összegét minden évben a 13. cikk második bekezdésében szabályozott ötöt tagú küldöttség számítja ki a román kormány, illetve a tartományi kormányzó részéről rendelkezésre bocsájtott adatok alapján.

Mindaddig, míg a fenti bizottság új hozzájárulási arányt meg nem állapít, a korábbi időszakban érvényes arálynak megfelelően kell a havi hozzájárulási összeget kifizetni.

III. Az önkormányzat szervei és az ezzel összefüggő állami szervek

24. cikk

Az autonóm területen a hatóságok és intézmények hivatalos nyelve a magyar, azonban a román nyelvet a bíróságok, állami, valamint önkormányzati szervek előtt és a tartománygyűlésen, valamint az önkormányzati testületekben szabadon lehet használni.

25. cikk

Az önkormányzat tisztviselőinek és alkalmazottainak kinevezése, illetőleg választása, valamint felügyelete az önkormányzat hatáskörébe tartozik, ideértve az autonóm tartomány bíróságainál működő bírákat, valamint az autonóm tartomány nevelő- és tanintézteiben működő alkalmazottakat is

26. cikk

Az autonóm ügyekben a törvényhozó hatalmat a tartománygyűlés gyakorolja, amelynek ötven tagját négy évi időtartamra az autonóm területen tartományi illetőséggel bíró és életük 21. évét betöltött ottani lakosok választják az általános, egyenlő, közvetlen, titkos, és aránylagos választás elve szerint. Képviselőnek csak az autonóm területen tartományi illetőséggel bíró személy választható. Ezenfelül a tartománygyűlés tagjai sorába még öt román állampolgárságú közéleti kiválóságot meghívhat tagjául, ha nem is bírnak tartományi illetőséggel. Mindezeket a képviselőket ugyanaz a mentelmi jog illeti meg Románia területén, mint amilyen a román állam törvényhozó testületének tagjait.

A tartománygyűlési választójog és választási eljárás szabályozásáról az autonóm törvényhozás az előző bekezdés korlátai között intézkedhet. Saját ügyrendjét a tartománygyűlés maga állapítja meg.

A tartománygyűlés részéről hozott autonóm törvényeket a román király erősíti meg. A megerősítés csak akkor tagadható meg, ha a tartománygyűlés a jelen szerződésben meghatározott hatásköröket túllépi, vagy ha az autonóm törvény tartalma Romániának nemzetközi szerződésben vállalt kötelezettségével ellenkezik.

A román király a román kormány javaslatára a tartománygyűlést feloszthatja, de ebben az esetben az új választást akként kell megtartani, hogy az új tartománygyűlés a felosztatás napjától számított hat héten belül egybeülhessen.

27. cikk

Az autonóm tartomány élén az autonóm kormányzó áll, akit a tartománygyűlés választ a tartományi illetőséggel bíró személyek közül titkos szavazással és tisztében a román király erősíti meg. A megerősítés csak akkor tagadható meg, ha a választás a cikk rendelkezéseinek megsértésével történik.

A tartományi kormányzó az összes autonóm ügyek legfőbb intézője és képviselője. E mellett megilletik a tartománygyűlés összes jogai, ideértve a mentelmi jogot is, amely őt hivatalnokoskodása idején mindig megilleti. Felelős a tartománygyűlésnek, és ha az bizalmatlanságát nyilvánítja vele szemben, tisztéről lemondani köteles.

28. cikk

Románia az erdélyi székelyek autonóm területének a román törvényhozó testületekben olyan számú képviselőt biztosít, amely az autonóm terület lakossága és az állam összes lakossága között számarányának megfelel. A választás, illetőleg kinevezés a román királyság törvényeinek megfelelően történik.

29. cikk

Az autonóm tartomány és a román állami kormány összeműködésének [sic!] biztosítására a román kormányba székelyföldi tárcanélküli miniszter nevezendő ki, aki szavazati joggal bíró tagja a román minisztertanácsnak. A román parlamentnek felelős, és közvetíti az érintkezést egyrészt a román király és a királyi kormány, másrészt az autonóm tartománygyűlés és a tartományi kormányzó között.

A tárcanélküli miniszter gyakorolja az önkormányzattal szemben a román kormánynak azt a jogát, hogy az önkormányzat szerveitől annak ügyeire jelentést kívánjon.

30. cikk

Románia kötelezi magát arra, hogy az erdélyi székelyek autonóm területén azoknak az ügyeknek az intézésére, amelyek nem tartoznak a jelen szerződés értelmében az autonómia hatáskörébe sorolt ügyek közé, csak olyan tisztviselőket és alkalmazottakat fog alkalmazni, akik a magyar nyelvet mind szóban, mind írásban jól bírják. Kívánatos, hogy mindezeket javarészt a tartományi illetőséggel bírók közül alkalmazzák.

Azoknak a román minisztériumoknak kebelében, amelyeknek hatáskörébe olyan ügyek tartoznak, amelyek nem autonóm hatáskörbe tartoznak, az erdélyi székelyek autonóm területe ügyeinek intézésére külön osztályok szervezendők, vagy előadók alkalmazandók. Ezekben az osztályokban szintén csak olyan tisztviselők és alkalmazottak működhetnek, akik a magyar nyelvet mind szóban, mind írásban bírják.

IV. Záró rendelkezés

31. cikk

Románia kötelezi magát, hogy a fenti cikkek rendelkezéseinek teljes szövegét a jelen szerződés hatálybalépésétől számított egy esztendőn belül törvénybe iktatja. Egyben kötelezi magát arra, hogy az említett törvény végrehajtására [*sic!*] szükséges törvényeket és más jogszabályokat egy éven belül életbe lépteti, s mind a törvényeknek és más jogszabályoknak hatóságai útján való lelkiismeretes, késedelem nélküli végrehajtásáról minden rendelkezésre álló eszközzel gondoskodik akként, hogy a tartománygyűlés az életbe léptetéstől számított hat hónapon belül összeülhessen.

Románia kötelezi magát arra, hogy a jelen szerződéssel ellenkező törvényt vagy rendeletet nem alkot és azzal ellenkező hatósági intézkedést nem tesz és nem tűr.

32. cikk

Románia hozzájárul ahhoz, hogy a fenti cikkek rendelkezései az Egyesült Nemzetek Szervezetének garanciája alá helyeztessenek és a nemzeti kisebbségek védelme tárgyában ..... részéről ..... napján .....ban kötött szerződés III. fejezete 1. címében foglalt rendelkezések a jelen szerződés végrehajtása tekintetében is alkalmaztassanak.

Románia eleve hozzájárul ahhoz is, hogy az Egyesült Nemzetek Szervezetének bármely tagállama joghatállyal felhívhassa a Biztonsági illetve a Gazdasági és Szociális Tanács figyelmét a jelen szerződésben foglalt kötelezettségek valamelyikének bárminemű megsértésének veszélyére és hogy ilyen esetekben az Egyesült Nemzetek Szervezetének illető szerve az ügygel feltétlenül foglalkozzék.

Románia hozzájárul ahhoz, hogy abban az esetben, ha a jelen szerződés cikkeire vonatkozó jogi vagy ténykérdésekről Románia és az Egyesült Nemzetek Szervezetének bármely tagállama között véleménykülönbség merülne fel, ez a véleménykülönbség jogi jellegű vitának tekintessék és akár Románia, akár az Egyesült Nemzetek Szervezetének illető tagállama által végleges eldöntés végett a Nemzetközi Bíróság elé legyen vihető.

A jelen szerződés rendelkezésein kívül a Székelyföldön is igénybe vehetők lesznek az általános nemzetközi kisebbségvédelmi szerződés szabályai, amennyiben a jelen szerződés rendelkezései az ottani kisebbségek részére meszebbmenő védelmet nem biztosítanak.

34. cikk

A jelen szerződés rendelkezéseit a román törvényhozás és az önkormányzat tartománygyűlésének egyetértő állásfoglalása esetén is csak az Egyesült Nemzetek Szervezete Biztonsági Tanácsának az Alapokmányában a határozathozatalra megkívánt módon nyilvánított hozzájárulásával lehet megváltoztatni.

(Közléteszi: Vincze Gábor)